

NIKOLAJ UDSTILLINGSBYGNING

4. september - 24. oktober 2004

Max's Kansas City™[®]

Målgruppe: 8.-10. klasse, gymnasiet/HF, VUC m.fl.

“Vi var en ung og ubekymret flok som hørte natten til, den mørke brigade som aldrig så solen”.

Sådan beskriver en af rockmusikkens mest originale skikkelser, Lou Reed, miljøet omkring det måske hotteste, mest progressive og eksperimenterende in-sted i New York – Max’s Kansas City – som allerede dengang var en *legende*. Vi er tilbage i tresserne, mens *Vietnamkrigen*, *Flower Power*, *LSD*, *Peace Love and Understanding* er på sit højeste, i en tid mærket af voldsomme forandringer både politisk, socialt og kunstnerisk.

Max’s Kansas City var en restaurant og bar i hjertet af New York, som fik kolossal betydning for store dele af den kulturelle udvikling i pop-, rock- og hippiebevægelsens miljøer. Restauranten fungerede med sine flere scener, for- og baglokaler som mødested og kunstnerisk, socialt laboratorium for en hel generation af kunstnere i 60’erne og 70’erne.

Max’s Kansas City åbnede i 1965 på Park avenue mellem 17. og 18. gade og skulle gennem 9 år blive fødegang, scene og arkiv over mange af popkulturens mest kreative og banebrydende begivenheder, personligheder og bevægelser. Indehaveren Mickey Ruskin (1933-1983) havde en usædvanlig fornemmelse for stemning og samlede folk fra diverse *subkulturer* og kunstneriske miljøer. Både musikere, billedkunstnere, forfattere, skuespillere, filmfolk, politikere og almindelige nysgerrige fandt sammen på Max’s i en vildtvoksende undergrundskultur, der banede vejen for både små og store stjerner, wannabees og sociale tabere. Lou Reed, David Bowie, Mick Jagger, Nico, Robert Rauschenberg, Andy Warhol, Yoko Ono, Al Pacino og Dennis Hopper er blot navnene på nogle af de senere berømtheder, der havde deres base på Max’s. Men hvad betyder disse folk og deres kunst i dag for kunsthivet og din kultur?

Udstillingen

Udstillingen i Nikolaj Udstillingsbygning er en hyldest til de mange kunstnere og den vitalitet, energi og dødsforagt, der udspandt sig omkring *mæcenen* Mickey Ruskin og livet i Max’s Kansas City. Værker fra en række af de fotografer, som i årenes løb har skildret livet i Max’s, danner i Nikolaj en historisk collage omkring enkelte originale værker af de mest toneangivende, visuelle kunstnere, hvis praksis udsprang af inspirationen og støtten på Max’s. Som en forførende tidslosomme byder udstillingen også på en dokumentarisk genskabelse af interiøret på Max’s, hvor du kan synke ned i en rød plyssofa under lysstofrørene og finde dit eget ekko i lydsporet. Kunne dette være 2004? – Måske, for mange af de store linier bag tressernes verdensbillede ligner samtidigt – både på den politiske og på den kunstneriske scene.

De store linier bag tiden i Max’s

Kunsten og kunstnerens rolle og identitet har ændret sig meget gennem de seneste 50 år, og startskuddet til denne udvikling falder netop i tressernes USA. Men hvad er det, der skubber udviklingen i gang?

Efter anden verdenskrig flytter kunstens fokus fra Paris til New York, hvor den abstrakte *ekspressionisme* dominerer. Det er også her i USA, at præmisserne for verdensordenen sættes gennem storstilede økonomiske hjælpeprogrammer (*Marshall-hjælpen*) til det forslåede Europa. Store dele af verden er hærget af tyskernes og de allieredes bomber – mest endegyldigt i Japan, hvor amerikanerne afslutter krigen med suveræn militær overlegenhed (atombomberne over *Hiroshima/Nagasaki*). *Den Kolde Krig*, der kendetegner de følgende årtier, splitter ganske vist den militære magt mellem USA og Sovjetunionen, men det er fortsat USA, der besidder den største økonomiske magt.

60’erne

Både politisk, økonomisk og teknologisk markerer 60’erne en række nybrud, som får stor indflydelse på hverdagslivet og menneskers forhold til virkeligheden, sig selv og til hinanden. Produktionen og velstanden vokser op gennem 50’erne, og i 60’erne får opsvinget en hidtil uhørt fart. Den økonomiske blomstring skaber en mængde nye forbrugsvarer, som medfører et

Robert Rauschenberg: *Yellow Body*, 1968. Privateje

Rauschenberg står på tærsklen mellem abstrakt **ekspressionisme** og **pop**. Hans såkaldte combine-malerier består af myriader af tegn og fragmenter af populære ikoner og symboler fra samtidens visuelle "mediemaskine" – klip fra tv, aviser tegneserier m.m. Men han fastholder et håndholdt, udtryksfuldt og personligt præg gennem de store, synlige penselstrøg og referencer til hans egen historie. I *Yellow Body* skaber han et politisk og kulturelt landkort over den tid, han lever i. **Vietnamkrigen**, månelanding, olieindustri, baseball, American Express, Janis Joplin med band og kaktusmarker fra det Texas, han selv kommer fra, er blot nogle af de mange klip fra 60'ernes turbulente virkelighed.

- Hvad tror du, titlen henviser til?
- Hvilket syn på USA og samtiden synes du, Rauschenberg giver gennem sit billede?
- Hvorfor tror du, Rauschenberg kombinerer forskellige teknikker i billedet?
- Hvilke billedelementer ville et portræt af din tid skulle rumme?

gigantisk boom i reklamebranchen. Offentligheden er fuld af nye visuelle indtryk i tv, tegneserier, blade, aviser og *billboards*. Der skabes nye forventninger til tilværelsen, som gør op med autoriteter, normer og dogmer.

Tiden er fuld af optimisme, tillid og mod, men lige så fuld af konflikter, kritik, tvivl og desillusioner. *Cubakrisen*, *Vietnamkrigen*, mordet på *J.F. Kennedy*, raceoptøjer, internationale terrortrusler, kvindesag, ligestilling, oprud i kernefamilien, fredsbevægelser, miljøbevægelser, seksuel revolution, eksperimenter med bevidsthedsudvidende stoffer og masseturisme er bare nogle af de temaer og tendenser, der opstår i perioden. Tresserne er således på mange måder revoltens årti. Materialisme, individualisme, frigørelse og fællesskab kendetegner på godt og ondt den nye tid. De mange nydannelser på kunstscenen skal ses i dette lys.

Reaktionerne er forskellige, men angår både form og indhold. Alle er de samlet om at lægge afstand til *modernismens* og særligt den *abstrakte ekspressionismes* elitære ophøjelse af kunstværket og mangel på engagement i livet nu og her. Kunstens stilarter og genrer træder nu for første gang ud af deres indbyrdes hierarki, og det giver ikke længere mening at tale om en *avantgarde*, der sætter kunstens entydige dagsorden. Kunstnerisk arbejde begynder at bruge af og ligne det virkelige liv, hvor sociale, etiske, økonomiske eller f.eks. kønslige problemstillinger undersøges og udstilles.

Siden massekulturens indtog har hverdagens stadigt mere vildtvok-

Andy Warhol: *Vote McGovern*, 1972. Privateje.

Warhol er popkunstens mest centrale og feterede superstar. Med enstående sans for overfladiskheden i kulturens voksende afhængighed af medier, forbrugsgoder og selvscenesættelse udvikler han en stil, som på en gang præsenterer den medieskabte virkelighed sagligt og objektivt og formidler en kølig ironi og kritik af selv samme billedmedie. Med silkestrykket *Vote McGovern*, der er en serigrafisk bearbejdning af et foto af den ultra-højreorienterede Nixon, ønsker Warhol at spænde ben for Nixons præsidentkampagne. McGovern var demokraternes modkandidat, og Warhol forærede sin "valgplakat" i et begrænset oplag til demokraterne, som solgte oplaget til rige samlere for en gigantisk sum, der kom til at udgøre det største enkeltstående bidrag til kampagnen overhovedet.

- Hvori består Warhols kunstneriske arbejde i *Vote McGovern*: I udvælgelsen af billedforlægget, i bearbejdelsen, eller i værkets videre politiske færd som politisk instrument?
- Hvordan har Warhol bearbejdet det oprindelige fotografi, og hvad betyder det for din oplevelse?
- Overvej, om der er grænser for, hvor lidt en kunstner kan bidrage med i et kunstværks tilblivelse.

sende visuelle kultur bidraget til at ophæve skellet mellem finkultur og populærkultur og mellem kunst og liv. Kunstnerens rolle forandres. Han, og nu også ofte hun, kan nok have stjernenykker, men er ikke længere ude på at definere "den store sandhed". Samtidens kunstner har erkendt, at sandheden ikke kan gribes med hverken en eller to hænder. Hun lader til gengæld kunstneriske arbejdsprocesser, dialog og kommunikation med verden uden for sit atelier være det bærende motiv og ofte selve anledningen til kunstværket. *Pop*, *minimalisme*, *konceptkunst* og *installation* er eksempler på nogle af de stilarter og udtryk, der nu eksisterer side om side.

Max's Kansas City er et historisk, men lyslevende dokument om kunstnerisk energi og vilde eksperimenter, som spejler diverse kreative miljøer i vores egen tid. Mange af de ideer, som samtidens kunstscene bygger på, stammer fra årene omkring Max's. Den situation, der tegnede udviklingen politisk og kulturelt i den vestlige verden i 60'erne, er på nogle afgørende punkter vendt tilbage efter årtier, der har søgt at trække i en anden retning. Vi har igen USA placeret midt i en global og ekstremt omkostningstung (liv og dollars) konflikt langt fra Vestens politiske og kulturelle centrum. Vietnam er skiftet ud med Irak. Vi har igen en kulturel scene, der på sprælsk og utilpasset vis gør op med forestillinger om godt og sandt og smukt, og som på samme tid næres af og lægger afstand til en magtfuld kommerciel og materialistisk kulturindustri.

Abstrakt ekspressionisme: De abstrakte ekspressionister skaber et personligt, udtrykfuldt maleri, der hævder at frigøre det moderne splittede sind spirituelt. Gruppen er inspireret af bl.a. kultisk praksis hos de nordamerikanske indianere. Man ønsker at skabe inderlige sindbilleder langt fra nazismens figurative propaganda.

Alkymi: Oprindeligt middelalderens kemiske videnskab om, hvordan værdifulde metaller omformes til guld, baseret på religiøse og magiske forestillinger. Alkymisten er i en udvidet forstand et billede på kunstneren, der via inspiration og indsigt skaber værdifulde kunstværker af gemene ting og materialer.

Avantgarde: Fortrop. Betegnelsen bruges i kunsthvervet om grupper eller bevægelser, som er forud for deres tid og bryder radikalt med traditionen.

Billboard: En kæmpereklame opklæbet på en tavle, ofte anbragt på gader og husmure eller langs togskiner og motorveje/landeveje.

Cubakrisen: I 1962 havde Sovjetunionen haft held til at opstille missiler på Cuba, som pegede direkte på USA. Truslen betød, at USA's atomslagstyrke blev sat i højeste kampberedskab. I løbet af nogle dage lykkedes det Kennedy og Sovjetunionens leder Khrusjtjov at forhandle missilerne tilbage trukket.

Dogme: En aftalt underliggende regel for en bestemt opførsel eller handling.

Flower Power: Slagord for Hippiébevægelsen, som var på sit højeste i 1967-68. Budskabet var kærlighed, som symboliseredes ved blomster.

HiroshimalNagasaki: De to japanske byer, som amerikanerne lod verdens første atombomber falde ned over i 1945.

Installation: En installation består af mere eller mindre konkrete sansoplevelser, installeret i et tredimensionalt miljø, indendørs eller udendørs. Via håndgribelige genstande eller immaterielle påvirkninger af f.eks. lys, lyd, eller videoprojektioner skabes en kunstnerisk iscenesættelse af rummet. Installationen inddrager rummet omkring genstandene som en del af værket. På den måde bliver også betragteren, der befinder sig i rummet, til en medspiller i værket udfoldelse.

J.F. Kennedy: USA's demokratiske præsident fra 1961-63. Kennedy blev myrdet i en bilkortege i Dallas, Texas i 1963.

Kold krig: Politisk, økonomisk og ideologisk konflikt mellem de kommunistiske og de kapitalistiske lande anført af Sovjet og USA fra 2. verdenskrigs slutning og frem til 1989/90. Et konstant kapløb om udvikling af nye våben og en gensidig oprustning holdt verden i skak med overhængende fare for atomkrig, bl.a. under *Cubakrisen*.

Konceptkunst: Bevægelse, der fokuserer på kunstværkets ide og ikke på dets konkrete fysiske udførelse. Det "virkelige" kunstværk er selve ideen eller begrebet, der dokumenteres ved hjælp af skitser, fotos, tekster, kort, diagrammer m.m. som middel til kommunikation med publikum.

Legende: En fantastisk historie.

LSD: Stærkt bevidsthedsudvidende og syntetisk fremstillet stof, der kan medføre hallucinationer og ophæve tids- og afstandsforholdene. Bivirkningerne omfatter alvorlig depression og angstanfald.

Marshall-planen: Den amerikanske økonomiske støtteaktion til de europæiske nationer, som ville gå sammen om at genopbygge det krigshærgede Europa. Rusland afstod fra tilbuddet.

Minimalisme: Minimalisterne reagerer imod modernismen ved at tømme kunstværket for det indhold, som de mener forstyrrer kunstens grundvilkår. Minimalistisk kunst er derfor uden komposition og referencer til betydninger uden for værket selv. Beskuerens fysiske møde med værket er i centrum. Minimalisterne foretrækker præfabrikerede, glatte materialer, der ikke bærer spor af arbejdsprocessen – håndaftryk eller penselstrøg – som de anser for patetiske og forløjede følelsesudtryk.

Modernisme: Samlet betegnelse for den bevægelse, der har præget anden halvdel af det 19. og det meste af det 20. århundredes kunst. Modernismen er forbundet med den moderne kultur, som vinder frem i den vestlige verden i takt med industrialiseringen, i forlængelse af oplysningstiden og den nye, borgerlige samfundstype. Modernisterne tror på fornuften, fremskridtet og kunstnerens geni og dyrker kunstværker som ophøjede genstande, der ikke har noget at gøre med den banale livsverden, hvor mennesker lever og dør. Modernisterne hævder at udtrykke essentielle og universelle følelser og kræfter gennem den suveræne kunstnerpersonlighed. Siden 60'erne har modernismen været under afvikling.

Mæcen: Person, som støtter kunst og videnskab økonomisk ved bl.a. at købe værker af samtidskunstnere eller afholde deres udgifter.

Nixon: USA's republikanske præsident fra 1969-74.

Popkunst: Retning, som opstod i England og USA i 50'erne og 60'erne. Motiver fra populærkulturen, f.eks. reklamer og tegneserier og dagliglivet, gengives og indarbejdes i et distanceret og upersonligt billedsprog. Popkunstnerne lægger afstand til det følelsesladede og finkulturelle maleri hos de *abstrakte ekspressionister*. Andy Warhol er en af popbevægelsens hovedmænd.

Subkultur: Bevægelse eller miljø, som fungerer ved siden af eller under den populære kultur. Subkulturer er ofte båret af et ønske om forandring eller opgør med gældende/herskende kulturelle normer.

Vietnamkrigen: Væbnet konflikt 1964-1975 mellem Nordvietnam på den ene side og USA og Sydvietnam på den anden. I 1973 måtte amerikanerne opgive kampen og forlod Vietnam med 58.000 døde amerikanske soldater og flere millioner døde vietnamesere på samvittigheden. I 1976 blev syd og nord forenet under det kommunistiske styre, som amerikanerne forgæves havde forsøgt at forhindre skulle komme til magten.

Anton Perich: *Backroom interior at Max's*, 1972.

Anton Perich, der starter som afrydder på Max's, har med stor indfølelse og respekt dokumenteret de mange skæbner og begivenheder på Max's gennem årene. På fotografiet ser du ind i baglokalet på Max's, hvor Dan Flavins neonskulptur *Red Sculpture* hænger i hjørnet. På udstillingen i Nikolaj kan du se Flavins skulptur.

Flavin slog allerede i begyndelsen af tresserne igennem med sine skulpturer af farvede og fluorescerende neonrør, som installeres med en markant fysisk og mental påvirkning af rummet til følge. Flavin er en af minimalismens hovedskikkelser. I *Red Sculpture* har han dannet en rød triangel af neonrør, som understreger arkitekturen i rummet og bader omgivelserne i et blodrødt lys. Triangelen og dens farve er klassiske størrelser i geometriens og farvelærens historie og har som sådan en rent formel betydning. Alligevel rummer Flavins værk en vifte af referencer til både krigens, bordellets, homoseksualitetens, kristendommens og *alkymiens* skueplads, som ikke forekommer tilfældige på netop Max's.

- Hvilke associationer får du til Flavins værk og trekanten som symbol?
- Hvilken betydning har materialet i skulpturen for din oplevelse og tolkning?
- Hvordan tror du, Flavins skulptur ville fungere i et klasselokale på din skole?

Kunstnere i udstillingen

Bridget Berlin, Richard Bernstein, Lee Black Childers, George Dubose, Dan Flavin, Bob Gruen, Ray Johnson, Gerald Laing, Malcolm Morley, Tiger Morse, Frosty Myers, Billy Name, Anton Perich, Dustin Pittman, Robert Rauschenberg, Ira Schneider, Oliviero Toscani og Andy Warhol.

U N D E R V I S N I N G S F O R L Ø B

Varighed: 1 eller 1,5 time alle hverdage mellem kl. 9 og 12.

Pris: gratis.

Bestilling: tlf. 33 93 16 26 eller formidling@nikolaj-ccac.dk

Undervisningsmateriale tilsendes gratis i klassesæt ved bestilling af undervisningsforløb.

www.nikolaj-ccac.dk

Forsidebillede: Anton Perich: *Andrea 'Whips' Feldman in front of Max's Kansas City*, 1972.

Skoletjenesten